

СТРУКТУРА ВАЛОВОГО ПРОДУКТУ ЯК ПОКАЗНИК СОЦІАЛЬНИХ ПРІОРИТЕТІВ ДЕРЖАВИ

Аналіз ключових макроекономічних показників дозволяє не тільки виявити певні проблеми незбалансованості національної економіки, а й дати оцінку певним діям держави та її соціальним орієнтирам. Особливо показовим у цьому плані може бути компаративний аналіз структури валового продукту у різних країнах. Метою нашої роботи є дослідження структурних зрушень у валовому та чистому внутрішньому продукту України та порівняння їх структури з аналогічними показниками інших країн.

У відповідності до системи національних рахунків у структурі ВВП за доходами виділяють три компоненти: оплата праці найманих працівників, валовий прибуток, змішаний дохід і податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорту. Ці компоненти відповідають первинним доходам трьох груп економічних суб'єктів: домогосподарства, підприємства (бізнес) та держава.

Аналіз показників системи національних рахунків України [1] за період з 2002 по 2017 рр. дозволяє зробити кілька важливих висновків.

По-перше, структура ВВП України за доходами є досить динамічною. У ній відбуваються серйозні зрушення, які в окремі періоди мають різну спрямованість. Питома вага оплати праці найманих працівників у 2012 р. досягла свого максимального значення (більше 50%), однак в наступні роки мала стійку тенденцію до зменшення. У 2016 р. цей показник зменшився майже на третину й складав лише 36,6%. Наступного року в результаті значного підвищення мінімальної заробітної плати питома вага оплати праці зросла до 39,1%. Однак навіть за цих умов частка оплати праці найманих працівників у структурі ВВП України залишається найнижчою у порівнянні з найближчими сусідами (Росія та Білорусія).

По-друге, практично протилежну динаміку демонструє питома вага бізнесу у ВВП країни. Після 2012 р. вона неухильно зростала, досягла свого максимуму у 2016 р. (47,9%) і лише у 2017 р. почала дещо зменшуватися. Але навіть за цих умов вона перевищує частку оплати праці (45%).

По-третє, не дивлячись на постійні заяви щодо зменшення податкового тиску, питома вага непрямих податків у структурі ВВП постійно зростала, що свідчить про протилежні результати. У 2017 р. податки за виключенням субсидій на виробництво та імпорту становили 15,9% ВВП, що майже у півтора рази перевищує показник 2010 р. Це є свідченням зростання ролі держави у формуванні первинних доходів та посилення її ролі в економічному житті суспільства. Серед пострадянських країн подібні тенденції спостерігаються у Білорусі, хоча в нашій країні декларована економічна модель, яка суттєво відрізняється від білоруської.

По-четверте, у період економічного спаду (2009-2010 та 2014-2015 рр, коли реальний ВВП зменшувався) зменшилася питома вага у ВВП лише оплати праці найманих працівників. Доходи бізнесу зросли відносно, а доходи держави не тільки відносно, але й абсолютно. Це свідчить, що практично усі втрати від кризи переносяться лише на одну групу економічних суб'єктів.

Абсолютно неспівставними є показники структури чистого внутрішнього продукту України та розвинених країн. Так, якщо у Німеччині оплата праці найманих працівників складає 61,7% чистого валового продукту, у Швейцарії – 72,8%, то в Україні цей показник у 2017 р. становив лише 44,8%. Навпаки, питома вага чистого прибутку бізнесу (валовий прибуток, зменшений на величину амортизаційних відрахувань) в Україні є значно вищою – 37,0% проти 26,5% у Німеччині та 19,8% у Швейцарії. Принципово неспівставними є й показники питомої ваги податків у ВВП. Для Німеччини цей показник становить 11,8%, для Швейцарії лише 7,4%, тоді як в Україні він досягає 18,2% [1; 2; 3].

Досить цікавим також є співставлення відношення чистого прибутку до оплати праці найманих працівників, яке ми називаємо коефіцієнтом «бізнес-праця». Він показує, скільки відсотків від оплати праці найманих працівників становить валовий дохід бізнесу. Формально він дещо нагадує відомий у марксизмі показник норми додаткової вартості, яка показує ступінь експлуатації найманої праці. Для нашого дослідження він буде демонструвати лише співвідношення первинних доходів двох груп суб'єктів: найманих працівників та бізнесу. [4].

В Україні коефіцієнт «бізнес-праця» у 2017 р. становив 82%. Це у три рази більше, ніж у Швейцарії, та майже у два рази перевищує показник Німеччини. Однак він є досить співставним з аналогічним показником у пострадянських країнах.

Таким чином, проведений аналіз підтверджує, що реально соціальні пріоритети в Україні вибудовуються наступним чином: зростання доходів держави, зростання доходів бізнесу, але аж ніяк не найманих працівників. Лише в останні роки спостерігається зміна тенденції, яка потребує ще свого закріплення.

Література

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html - вільний.
2. National accounts [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.destatis.de/EN/FactsFigures/NationalEconomyEnvironment/NationalAccounts/DomesticProduct/Tables/DisposableIncomeSavingNetLending_NetBorrowingTotalEconomy.html - вільний.
3. National accounts [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bfs.admin.ch/bfs/en/home/statistics/national-economy/national-accounts/gross-domestic-product.assetdetail.323509.html> – вільний.
4. Задоя А.О. Структура ВВП за категоріями доходу: порівняльний аналіз / А.О. Задоя // Європейський вектор економічного розвитку. – 2016. - №2. – С.48-55.